

Premia berezidun haurrei laguntzeko hiru eredu

Urteak dira ikastetxe arruntetako atek ireki zitzaizkiela premia bereziak dituzten haurrei. Hobeago edo okerrago, integrazioaren bidea urratzen ari dira Nafarroan, EAEn eta Iparraldean. Funtzionamenduaren, baldintzen eta egoeraren berri eman digute hiru ereduotako hezitzaile, pedagogo terapeuta eta laguntzaileek.

| MIKEL GARCIA IDIAKEZ |

JOLASAK, LIBURUAK, MAPAMUNDIA ikusi ditugu apaletan, eta geografia ikasteko koloretako purpurinaz herrialdeak berezita dituen Afrikako mapa paretan eskegita, besteak beste. EKT gela da, Egokitzapen Kurrikular Taldea, Mendillorriko Pedro de Ursua institutuan (Iruñean). Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza egiten ari diren lau mutilek arretaz jarraitzen dituzte irakaslearen imintzioak: mimika bidez, aurten euskaraz ikasi dituzten lanbideak irudikatzen ari da Mikel Gonzalez, eta zein lanbide den asmatu behar dute gazteek. Pedagogo terapeuta edo heziketa bereziko irakaslea da Gonzalez, hezkuntza munduko argotean PT deritzona, eta behar bereziak dituzten haurrekin aritzen da, talde txikitan. Giro ona arnastu dugu. “Duela hamabost egun etorri bazina...”. Dirudienez, ikasturtea erlaxatuegi hasi zuen, eta harrotu egin zitzaizkion lau ikasleak, gaina hartu: “Hain gutxi garenez eta hain harreman estua sortzen denez, batzuetan zaila da distantzia ezartzea, baina gutxieneko distantzia bat beharrezkoa da, oreka lortzea”. Eta lortu dute giro egokia, konfiantzan, errespetuz. Diktaketa egiten utzi ditugu.

Ikasleak laguntza berezia behar izateko arrazoiak ugariak dira: fisikoak (mugimenduzkoak edo motorikoak, paralisiak, afasiak...), sensorialak, psikikoak, komunikaziozkoak (entzun eta ikusteko zailtasunak, hizkuntzari loturikoak...), adimenarekin zerikusia dutenak (garapen orokorrean atzerapena, autismoari lotutako nahasteak...), portaera arazoak, edota gizarte eta familia arazoak. Desoreka eta hutsune emozionalekin datozen umeen

kopuruak gora egin duela nabarmendu dute elkarrizketatuek, eta egoera horretan asko kostatzen zaiela haurro i kasketetan zentratzea: azken finean, eskola gizartearen isla dela gogoratu dute, eta gero eta jende gehiago artatzen ari badira Gizarte Zerbitzuetan, baldintza sozio-ekonomikoek seme-alabei ere eragiten dietela, baita emozionalki ere.

Talde arruntetik talde txikira eta alderantziz, Mendillorri

Hiru ikastetxe mota daude Nafarroan: arruntak, lehentasunezkoak eta berariazkoak. Lehentasunezkoak prestatuak daude mugimendu arazo oso bereziak dituztenentzat eta gorrentzat, eta beraz horiek dute preferentzia. Kasu muturrekoenetarako, berariaz horiei zuzendutako lau ikastetxe daude. Ikastetxe

arruntetan, Lehen Hezkuntzako tutoreak antzeman ohi ditu heziketa premia bereziak dituzten ikasleak. Ondoren, orientatzaileak koordinatuko du ebaluazioa eta osatuko du –irakaslearekin batera– umearentzako plangintza egokitua. DBHn, gaztea ebaluatuta iristen da normalean. Baliabide

material asko Hezkuntza Bereziko Nafarroako Zentrotik (CREENA) lortzen dituzte ikastetxeek –material gehientsuena gaztelaniaz– eta zentro honi dagokio baita ere Hezkuntza Sailak jarri behar dituen baliabide pertsonalak bideratzea. Hots, zaintzaileak, PTak, fisioterapeutak, gutxiengoan irakaslea, zeinu interpretatzaileak, logopeda... “Baliabideak badaudela esaten zaie gurasoei, baina baliabide pertsonalak oso murriztak dira eta horiek dira hain juxtu garrantzitsuenak”, aitortu du Iñaki Martinez

Helburu akademikoa ez da beti aurrena, baizik eta sozializazioa –gelako zati izatea–, autonomia, arlo emozionala, lagunak egiten eta mantentzen jakitea...

Mendillorriko institutuko orientatzaileak. Murrizketak egon direla nabarmendu du Martinezek: iaz esaterako PT bat gehiago zuten lanaldi erdiarekin, aurten bakarra bi hereneko lanaldian, Mikel Gonzalez. “Hori da D eredu-ko 631 ikasleentzat dagoena”. Nafarroako instituturik handienetakoa da Mendillorrikoa, eta A, G (bien artean 616 ikasle) eta D (631 ikasle) ereduak ditu.

Ikastetxe horretako esperientzia kontatu digute Gonzalezek, Martinezek eta Ana Astrain gela arrunteko tutoreak. Beharren arabera joaten dira antolatzen, eta emaitzen arabera bidea mantentzen edo aldatzen doaz, esperimendatzen, probatzen. Bai Lehen Hezkuntzan, bai DBHn, behar bereziak dituzten ikasleak ikasgela arruntetan egoten dira, haur denak batera, eta ikasgai batzuk gela berezietan ematen dituzte, talde txikitik (gehienez 12 ikasle). Ulermen arazoak dituztenak, oso ume direnak, autoestimua baxukoak, hiperaktibitate nahasteak dituztenak, talde handian galtzen direnak... doaz talde txikira, baina malgua da joan-etorria: egokitzapenaren arabera edo hasierako oztupoak gairatuz gero, urtean zehar talde txikitik talde arruntetara bueltatu daiteke gaztea ikasgai jakinetan, eta alderantziz. Talde batzuetako nahiz besteetako arduradunak irakasle arruntak dira.

Premia oso bereziak dituztenentzat, EKT gela sortu dute Mendillorri, eta PTa da horko arduraduna. Ikasle hauek EKTn ematen dituzte asteko ikastordu gehienak (bi heren) eta gela arruntean gainerakoak. EKTn, erreperitorio klasikoa erabiltzen du Mikel Gonzalez pedagogo terapeutak (fitxak, diktaketak...), baina material atipikoagora

Mikel Gonzalez heziketa bereziko irakaslea, gela itxian eskola ematen. Bere hitzetan, inportantea da haurrok eskolan aurrera egiten ari direla ikustea eta ilusioa mantentzea, bestela porrot sentsazioaren zama ikastetxetik at eramango dutelako haiekin.

jotzen du maiz. Aurten adibidez, dituen lau ikasleetako batek xakea atsegin du eta partidak jokatzen dituzte elkarren kontra. Edo duela bi urte, ikastetxean bertan duten sukalde-gelara eramaten zituen haurrak, motibatzeke: erosketak egiten zituzten, janaria prestatu... eta horietako bi sukaldaritzan ikasten ari dira orain. Puzzleak egiten, plastikan, jolasen... ere aritzen dira, eta egunero pertsianak jaitsi, musika jarri eta zazpi minutuz erlazatzeko ariketak egiten dituzte.

“Material berdina banatzen saiatzen naiz, denak berdin senti daitezen, baina bakoitzari ezberdin exijitzen diot –azaldu du Gonzalezek–. Gaur adibidez azterketa egin dugu eta galderak etxera eramaten utzi diot bati, lasaigo erantzun ditzan... Helburuak ere ezberdinak baitira: bi ikasleren kasuan oinarrizko hezkuntza titulua atera dezaketela ikusten dugu; beste biek oso zaila daukate, eta helburuak ez dira hainbeste curricularrak, oinarrizko heziketari lotuagoak baizik: jarrera eta portaera ona izatea, saiatzea, txandak errespetatzea, gainerakoak ez iraintzea... Talde handietan, norbait garrasika hasten bada zuzenean kanpora bota ohi du irakasleak, ez dauka astirik harekin bakarrik aritzeko, baina talde txikian tresna gehiago dauzkagu hori guztia lantzeko, familiarrean egongo bagina bezala, eta mugak eta neurriak malguagoak dira”.

Ikasle hauek egingo duten bidea zedarrizteko, irakasle, PT eta orientatzaileen arteko hartu-emana garrantzitsua da, baita gurasoen inplikazioa ere. Ana Astrainen hitzetan, ikasurtean aprobetxatu dezatela da asmoa: “Eduki gutxiago ikasiko dituztela? Bada hala izan dadila, gela handian ere hala gerta daiteke, eduki

INTEGRAZIOA ESKOLAN

pila bat eman arren; baina gutxienez urte baliagarria suerta dakiela”. Zentzu horretan, Gonzalezek gaineratu du inportantea dela eskolan porrot egin dutenik ez sentitzea, aurrera egiten ari direla ikustea eta ilusioa mantentzea, bestela porrot sentsazioaren zama ikastetxetik at eramango dutelako haiekin.

Hezitzaileak uneoro, EAEn

Ospe ona dauka Gipuzkoa, Bizkaia eta Araban jarraitzen duten integrazio ereduak. Hemen ere, umea aurretik diagnostikatuta ez badator tutoreak eman ohi du lehen urratsa eta ondoren tokian tokiko Berritzeguneek bideratzen dute gaia. Haurrak, 2 urteetatik –eta behar izanez gero, Batxilerrera arte, kasuren batzuetan baita unibertsitatean ere– Nafarroan dituzten antzeko profesionalen laguntza izango du, baina hezitzailea izango da oinarria: PTak –tutore, hezitzaile eta gainerakoen laguntzaz– zehaztuko du ikasleak egin beharreko ibilbidea, eta ibilbide hori gauzatzeko haurrak hezitzailea izango du ondoan. PTak lauzpabost ordu egiten ditu astean gaztearekin eta gainerako ikastordu guztietan hezitzailearekin egoten da.

Antzina, umeok eskola berezietara eramango lituzkete, baina duela 30 bat urte Eusko Jaurlaritzak Hezkuntza sailaren ardura hartu eta Integrazio Legea jarri zuen martxan. Ordura arte, asistentzia lana egiten zuten laguntzaileak, baina haurrok eskola arruntetan integratu zituztelarik, zaintzaileak hezitzaile izatera igaro ziren, titulaziodun profesionalak (Integrazio Soziala goi mailako ikasketadunak). “Prestatutako jendea gara, baina Eusko Jaurlaritzak oraindik ez digu kendu jangelan eta joan-etorriko garraioan egoteko ardura; hezitzaile izatearekin batera zaintzaile lana ere gure gain uzten dute, eta horrek hainbatetan

Ezker-eskuin: Iñaki Martinez Urmeneta orientatzailea, Ana Astrain Unanua gela arrunteko tutorea eta Mikel Gonzalez Sagues pedagogo terapeuta, Mendillorriko institutuan; Maite Alkorta, Marilu Eizagirre eta Itziar Aranburu hezitzaileak, Zarauzko ikastetxe publikoan; eta Maitena Arbeletxe AVS eta hezitzailea, Larzabal ikastolan.

esan nahi du goizean goiz autobusa hartzea haurrarekin, eskola orduetan eta jolas-garaian lagundu ostean jangelan ere alboan izatea, 45 minutu izatea bazkaltzeko eta berriz gelara eta gero garraioan haurrarekin bueltatzea”. Zaintzaile funtzioa kentzea dute aldarri, Andoain, Zarautz eta Lasarten hezitzaile dabiltzan Itziar Aranburu, Marilu Eizagirre eta Maite Alkortak kontatu digutenez.

DBH2tik aurrera, premia bereziak dituzten ikasleak laguntza gela itxietan egon ohi dira –lauzpabost haur taldeko, PTa eta hezitzailea– eta ikasgai gutxi batzuetan gainerako ikasleekin egoten dira. Maila horretara iritsi arte, ordea, haurra ahal bezainbeste gela arruntan egotea da filosofia orokorra. “Gelako erritimoa eta tutorearen martxa ahal den neurrian jarraitu dezan saiatzen gara, material egokituarekin –dio Itziar Aranburuk–. Adibidez, gelaurrean aurkezpen batzuk egiten ari gara orain eta hitz egiten ez duen haur batekin ari naizenez, berak landutako materiala ikaskide baten ahotsaz grabatua du eta aurkezpena egiterakoan berak badaki zein unetan piztu eta itzali behar duen grabagailua. Gelako burrunbarekin edo dena delakoarekin haurra urduritzen bada, askatasun osoz ateratzen gara buelta bat ematera edo liburutegira, psikomotrizitate gelara...”. Malgutasuna eta inprobisazioa dituzte eguneroko lantresna.

“Hasieran, hari afektiboa lantzen dugu umearekin –azaldu du Marilu Eizagirrek–, gustura egon dadila, bere buruarekiko ere ondo sentitzea, eta behin hori lortuta, oinarria daukagu aurrera ekiteko eta helburuak lantzeko”. Premia handiak dituzten haurrak izanik, helburu akademiko ez da beti aurrena, baizik eta sozializazioa –gelako zati izatea–, autonomia, arlo emozionala, lagunak egiten eta mantentzen jakitea... Eta bide horretan, elkarlana

hamar urte daramatzatela hitzarmen berarekin, duela bi urte soldata jaitsi zietela eta ez zaiela igo, “baina kolektibo txikia garenez administrazioan ez gaituzte kontuan hartzen”.

AVSak paratzen ditu Hezkunde Nazionalak, eta hezitzaileak Seaskak

Haur guztiek, ahalmen urritasuna dutenek barne, eskola arruntera joateko eta horretarako beharrezkoak diren baliabideak izateko eskubidea dutela dio 2005ean Frantziako Gobernuak onartutako legeak. MDPH erakunde publikoak (Pertsona Ezinduen Etxe Departamentalak) kudeatzen du gaia eta berau arduratzen da ezintasunen bat duten umei eskolatzeko proiektu pertsonalizatua (PPF) zehazteaz, umeak inguruan dituen profesional guztien oharrak aintzat hartuz. Idatzia berrikusten eta aldatzen joaten dira eta behar duten haurrei AVSa jartzen zaie: auxiliarra edo laguntzailea. Hezkunde Nazionalak, ordea, kopuruz beti gutxiengoa eskaintzen duela kexu da Integrazio Batzordeko lehendakari Karine Perez, “eta gainera, dirurik ez dagoela-eta, formaziorik gabeko jendea hartzen dute AVS gisa aritzeko, urritasuna duten umeekin inoiz lan egin gabeak. ‘Hori ala deus’ esaten digute, eta eskola publikoan hartu egiten dituzte, baina Seaskan hezitzaileak jartzen ditugu, formakuntzarekin, eta horretarako eskubidea dugula argudiatuta

administrazioaren kontra auzitara jo dugun guztietan irabazi egin dugu”. Seaskan, halaber, pedagogia aholkulariak eta familiari laguntzeko Integrazio Batzordeko langileak dituzte.

Maitena Arbetxe Lapurdiko Larzabal ikastolan ari da lanean, autismoa duen haur

bat laguntzen: AVS gisa astean 18 oren egiten ditu harekin, eta beste 2 hezitzaile gisa. Gela arruntean, AVS da Arbetxe eta tutorearekin elkar hartuta egiten du lan, haurraren proiektu pertsonalizatua abiapuntu. “Haurraren alboan izaten naiz, baina kapaz dela edo lagunekin dagoela ikusten dudalarik, pixka bat urruntzen naiz; makuluarekin alderatzen dut gure lana: haurrak laguntzeko gara hor, baina ez dugu ahanzi behar helburua dela ahal den neurrian baliagabeko bilakatzea, umeak ahal bezainbat autonomia lortzea. Alde afektiboa oso garrantzitsua da, noski, baina umeak badaki ondoan zarela eta pixka bat egiten ahal badu, kasu egin behar zaio horri”.

Hezitzaile bezala, buruz buru aparteko gelan egoten da ikaslearekin. Ariketa egokituak, jokoak, piktogramak... ditu gidaliburu. Proiektua berrikusiko dute orain eta haur

da gakoa, haurraren inguruan lanean ari diren profesional guztien artean. Hala, koordinaketa bileran, ebaluaketetakoan eta gurasoekin egindakoetan, hezitzaileak ere parte hartzea borrokatu dute urteotan, eta Eskola Kontseiluan ordezkaria izatea lortu dute. “Alde horretatik asko hobetu dugu eta oro har baloratuta gaude ikastetxeetan, aintzat hartzen dituzte gure iritzi eta ekarpenak, eta elkarlan hori egituratuta dagoenean (astero PTA, tutorea eta hezitzailea biltzea, adibidez), lantresna bihurtzen da, emaitzetan antzematen da”, ziurtatu digu Eizagirrek.

Baina funtzionatzen duen eredia sustatu ordez kimatzen ibiltzea leporatu diote administrazioari, irizpide ekonomikoak irizpide pedagogikoen aurretik ipintzea, “eta ezin da hezkuntzan dirua aurreztu, horrek kalitatea jaitzea ekarriko duela dakizunean”. Haur matrikulazioa handitu egin da eta hezitzaile kopurua aldiz, jaitsi (770 dira gaur egun, HH, LH eta DBHrako). Dauden giza baliabideen arabera ikastetxe bakoitzari hezitzaile kopuru bat egokitzen zaio eta horrekin moldatu behar dute, baina beti ez omen dira nahi adina haurrengana eta nahi moduan iristen. Koordinaketa bilerak haurrak eskolan ez daudenean egiteko Jaurlaritzaren proposamena ildo berarekin lotzen dute: “Horrek ez du soilik esan nahi ordu gehiago sartzea, baita sarri irakasleek eguerdiko orduak edo eskola amaitu ondorengoak baliatzen dituztela bilera horietarako eta guk ezin dugu, jangelan edo garraioan haurra zaintzen egon behar dugulako. Hainbeste urte gure parte-hartzea handitzeko borrokan, eta orain bat-batean halakoak etortzen zaizkigu, langileak aurrezteko”. Gainera, gogoratu dute

Gela berean denak batera aritzeak ez du bermatzen integratuta egotea. Batzuetan eta batzuentzat, liberazioa ere bada gela itxietara joatea

INTEGRAZIOA ESKOLAN

honen kasuan hezitzaile oren gehiago beharko litzukeela ikusten du Arbeletzek, baina finantzamendu handiagoa beharko litzateke. “AVS kontratua Hezkunde Nazionalarekin daukat, baina hezitzaile lanpostua Seaskak hartzen du bere gain eta Integrazio Batzordeak ere lan egiten du finantzamendu hori lortzeko. Legea biziki polita da, baina praktikan administrazioak egiten duena beste zerbait da, oso baldintza txarretan ari gara lanean”.

Harremanak, frustrazioak eta lorpenak

Sarri, aurrerapenen bat egitea, txikia bada ere, kostatu egiten zaie ume hauei eta hezitzailearentzat frustrantea izan daiteke hain mantso joatea, baina aldi berean zerbait lortzen duten bakoitzean sentitzen den poza zaila da beste haurrekin sentitzea, diote. “Beste batzuek ikusten ez dituzten gauzak ikusten dituzu –azaldu du Marilu Eizagirrek–, umeak ‘pixa’ hitzaren esanahia ulertu zuenean adibidez, izugarri pozgarria izan zen niretzat, kanpotik begiratuta tontokeriatzat har badaiteke ere; haurrak komunikatzea lortzen duenean jauzia sekulakoa da”. Azken finean, bi-hiru urte egoten dira askotan ume berarekin, batzuetan baita sei urtez ere, eta harreman estua garatzen dute. “Hainbatetan bigarren ama edo aita ere bilakatzen gara nolabait, badu familiaritate zerbait”, aitortu du Mikel Gonzalezek.

Dena den, argi du Itziar Aranburuk: plaza bera mantentzea ongi dago ilusioa duzun bitartean, eta hainbatetan aldatzea ere ez da txarra, haur horrekin hasierako ilusioa galdu baduzu, sormena falta bazaizu, edo umearekin enpatiarik lortu ez baduzu. Kasu batzuk, gainera, nekezak eta gogorrak dira, eta onurgarria da aldaketa.

Lortzen al da integrazioa?

Batzuetan funtzionatzen du eta bestetan zailagoa da, kasuaren arabera, onartu digute Iruñeko irakasleek. Martinez orientatzailearen hitzetan, gela berean denak batera ari-

Hezitzaile ona

Pazientzia hezitzaile izateko ezagurri inportantea deritzote elkarrizketatuek, baita sormena ere, inprobisatzen jakitea, tutorearen eta gelaren dinamika jarraitzen asmatzea, sen ona, eta haurrekin harreman afektiboa garatzeko gauza izatea. “Behar duzu sartu haurren munduan, enpatia lortu, garrantzitsua da ahal den neurrian ulertzea nola ikusten dituen berak gauzak eta ikuspegi hori barneratzea, lagundu ahal izateko”, diosku Maitena Arbeletzek.

tzeak ez du bermatzen integratuta egotea, eta adibidez, taldekideekin eta bere buruarekin gaizki zegoen haurra EKT gela berezian sartu dutenetik askoz hobeto dago. “Hala ere –gaineratu du Gonzalez PTak–, garrantzitsua da gela orokorrean ere ordu batzuk sartzea, bakarrik ez daitezen egon egun osoan, bestelako harremanak behar dituzte”. Eta gela orokorrean, ongi konpontzen direla dio Astrain tutoreak: “Hasieran uste genuen ikasleek baztertu egingo zituztela EKTn daudena, baina ez da hala izan. Primeran moldatzen dira, *makarrillaren* rola hartu dute beren gain, eta besteek ez dituzte baztertzen”.

Hezitzaile gipuzkoarren ustez ere, gela orokorraren eta berezien arteko orekan datza arrakasta. “Normalean –argitu du Aranburuk–, adinean aurrera doala zailagoa izaten da, DBHn gainera arlo akademikoak indar handia hartzen duelako eta ordu asko pasa behar dituzte beharbada ulertzen ez dituzten gauzak entzuten. Horregatik, batzuetan eta batzuetan liberazioa ere izaten da gela itxietara joatea, lagunak errazago egin ditzaketelako, adin horietan inportantea baita besteekiko berdintasun sentitzea eta gauzak konpartitzea. 16 urte bete arte itxaron gabe, kasuaren arabera 14 urterekin aukera egon beharko luke gela berezietara joateko, haur hauek lasaiago bizi daitezen”.

Beti ez dela integrazioa lortzen ohartarazi dute, errealitatea ez dela ideala, baina garbi dute hirurek: eredu ona da, orain arteko onena, eta hau da bidea. Denek ikasten dute, heziketa premia bereziak dituenak, baina baita ikaskideek ere, balore asko barneratzen dituztelako (errespetua, elkarlana...) eta besteen ezberdintasunak onartzeak norberaren ezberdintasunak onartzen laguntzen duelako. Aniztasuna lantzen den eskoletan, klaustroan eta gelan benetako inportantzia ematen bazaio aniztasunari, emaitzak ikusten direla berretsi digute hezitzaileek. ■

Txangurrua

Bartolo
taberna - jatetxea

Euskal sukaldaritzan eta pintxotan
aukera zabala

Fermin Calbetón, 38
Donostia - San Sebastián

© 943 420 279
www.casabartoloetxea.com